

Наведена характеристика професійної діяльності вчителя фізичної культури показує вагомість моральних якостей особистості вчителя у фізичному вихованні школярів. Його здійснення вимагає від випускників вищих педагогічних навчальних закладів відповідної підготовки, яка має включати зміст педагогічної етики поряд із професійними знаннями, вміннями і навичками.

Висновки. В основі гуманізації сучасної системи освіти лежить визнання людини як найвищої соціальної цінності. В цих умовах відбувається переосмислення ролі вчителя, висуюються нові вимоги до підготовки майбутніх учителів фізичної культури, здатних створювати оптимальні умови для фізичного та морального розвитку кожного школяра, розвивати природні задатки, можливості дитини, враховувати її інтереси, прагнення та потреби.

Сучасна наука розглядає педагогічну етику як розділ етичної науки, який вивчає особливості педагогічної моралі, характер моральної діяльності вчителя і моральних відносин у професійному середовищі. Реалізація завдань педагогічної етики на заняттях з фізичної культури сприяє моральному вихованню молодого покоління.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення особливостей формування етичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Список використаних джерел:

1. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч. посіб. / Г.П. Васянович. – К.: Академвидав, 2011. – 256 с.
2. Гусейнов А.А. Наука, мораль, человек / А.А. Гусейнов // Человек в системе наук. Отв. ред. И.Т. Фролов. – М.: Наука, 1989. – С.8-15.
3. Донцов А.В. Моральна культура вчителя: монографія / А.В. Донцов. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. – 240 с.
4. Драгнев Ю.В. Професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору: теорія та практика: монографія / Ю.В. Драгнев; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 476 с.
5. Краткая философская энциклопедия. – М.: Просвещение, 1994. – 574 с.
6. Словарь по этике / Под ред. А.А. Гусейнова и И.С. Кона. – Изд-е 6-е. – М.: Политиздат, 1989. – 447 с.
7. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. – Изд-е 6-е, перераб. и дополн. – М.: Политиздат, 1991. – 559 с.
8. Шрейдер Ю.А. Лекции по этике / Ю.А. Шрейдер. – М.: Мир, 1994. – 134 с.

УДК 378.14

І. В. Белікова

СТРУКТУРА ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглянуто структуру якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Визначено поняття „якість”. Розглянуто положення які складають основу розуміння категорії „якість”. Охарактеризовано категорію „якість професійної підготовки”. Визначено три основні аспекти якості щодо вищої освіти. Проаналізовано параметри якості результатів професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: якість, структура, особливості, майбутні вчителі іноземної мови, аспекти, параметри, професійна підготовка.

Annotation. The article deals with the structure of the quality of professional training of teachers of foreign languages. The concept of „quality”. Consider provisions that form the basis of understanding the category of „quality”. Characterized the category of „quality of training”. The three main aspects concerning the quality of higher education. Quality parameters analyzed results of training future specialists.

Key words: quality, structure, features, future teachers of foreign languages, aspects, options, training.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах соціально-економічних реформ об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації. Цей процес супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, визначається системою концептуальних ідей та поглядів на стратегію й основні напрями розвитку освіти. Тому особливого значення набуває проблема якості професійної підготовки взагалі та викладачів іноземних мов зокрема. Ця проблема стала наріжним каменем у реформуванні національних освітніх систем як в Україні, так і в багатьох країнах світу. Отже, проблема структури якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічній літературі проблема управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів має багатоаспектне теоретико-методологічне висвітлення. Концептуальні засади управління якістю професійної підготовки висвітлено в працях вітчизняних і зарубіжних дослідників (Д. Алферова, В. Бездухов, С. Березняк, Л. Большакова, Ю. Варданян, Ю. Васильєв, Р. Гільмєєва, І. Гришина, В. Зверєва, Ю. Конаржевський, М. Кондаков, В. Кричевський, Н. Кузьміна, Т. Лукіна, В. Маслов, Л. Мітіна, А. Маркова, В. Панасюк, М. Поташник, Е. Соф'янец, В. Стрельников, А. Субетто, С. Хриков, Т. Шамова, Л. Шевчук та інші). Вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів іноземної мови у вищому навчальному закладі займалися: С. Ніколаєва,

О. Петрашук, Н. Бражник, Н. Язикова, О. Бігич та інші. Вагоме значення мають праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, в яких розглядається проблема підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови: К. Авраменко, Б. Бігич, І. Бикова, І. Зязюн, Е. Позднякова, В. Радул, Я. Черньонков та інші.

Виділення не вирішених раніше загальної проблеми. Визначити три основні аспекти якості щодо вищої освіти. Охарактеризувати категорію „якість професійної підготовки”.

Формулювання цілей статті. Розглянути структуру якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Проаналізувати параметри якості результатів професійної підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найчастіше вживаним, судячи з частоти цитування, у вітчизняній літературі є таке визначення: „якість професійної підготовки розуміється як збалансована відповідність вищої освіти (як результату, як процесу, як освітньої системи) різноманітним потребам, цілям, вимогам, нормам, стандартам” [7]. Це розуміння включає і процесуальні і результативні характеристики, у вужчому ж сенсі „якість професійної підготовки” – „якість підготовки фахівців з вищою освітою”. В основі такого розуміння лежить прийнятий в кваліметрії принцип віддзеркалення в результатах самого процесу (А. Субетто). Дійсно, якість результатів професійної підготовки не можна розглядати незалежно від якості освітнього процесу і умов його реалізації. Справедливо і зворотне: встановити ефективність процесу освіти і створених для її проведення умов неможливо без оцінювання його результатів. Тому,

найбільш раціонально розглядати і визначати якість професійної підготовки як сукупність характеристик, що відбивають рівні досягнутих кількісних і якісних результатів, організації і здійснення навчально-виховного процесу і створених для нього умов, що відповідають інтересам держави і суспільства, що задовольняють освітні запити тих, хто навчається. При цьому необхідно розуміти, що однозначної відповідності між умовами, організацією і результатами освітньої діяльності не існує [11].

Отже, основу розуміння категорії „якість” складають такі положення: якість – сукупність властивостей; якість структурна; якість динамічна, вона змінюється у міру виявлення її нових властивостей і залежить від управління процесом навчання, індивідуальних особливостей тих, хто навчається і ряду інших чинників; якість – поняття відносне і має два аспекти: відповідність стандартам і відповідність запитам споживача; якість пов'язана з кількістю, її єдність виражається категорією заходів.

Відомо, що ефективність та якість є ключовими параметрами, за якими судять про суспільно-економічну значущість сфери освіти. Але якщо ефективність, зазвичай, розглядається як економічна або економічно-управлінська траєкторія, то поняття якості, що включає в себе поряд із економічними соціальні, пізнавальні та культурні аспекти освіти, сприймається як всезагальна інтегральна характеристика освітньої діяльності, її результатів. Якісні характеристики професійної підготовки найвиразніше відображаються у результатах, що демонструють випускники навчальних закладів.

Інтегральний результат освіти особистості – це її вмотивованість, здібності й готовність до розвитку за умов мінливого світу. Інакше кажучи, головний результат освіти – це не знання, уміння та навички, а особистість випускника, одним з системних якостей якого є навченість при випуску з навчального закладу і багатосторонній саморозвиток у майбутньому, що веде до збереження цілісності світобачення і професійної мобільності [13].

У центрі уваги має бути швидше оцінювання компетенцій, що демонструють студенти, а не власне навчання. У освіті найголовніше – підсумковий результат, який, проте, дуже важко визначити. Набагато легше оцінити систему освіти, оскільки вона оформлена, очевидна і статична. У професійній літературі можна знайти кілька різних формулювань поняття якості, але головне – це поняття, пов'язане з дією і результатом, тобто якість визначається ступенем досягнення заздалегідь поставленої мети. Працівники визначають якість як академічне навчання, що базується на ефективній передачі знань, сприятливих умовах навчання, взаєморозумінні між студентами, тісному зв'язку з практикою та наукою [4].

У практиці вищої школи застосовується також і прагматичний підхід, коли під якість професійної підготовки розуміється її відповідність державним стандартам, акредитаційним, атестаційним вимогам, потребам держави, виробництва [1].

У первинному значенні якість – це об'єктивна, істотна, невід'ємна від буття внутрішня визначеність, цілісність предметів і явищ, завдяки якій вони є саме цими, а не іншими об'єктами. Як стверджує С. Плаксієв, якість відбиває сталі й стійкі взаємовідношення складових елементів об'єкту, що характеризує його специфіку, що дає можливість відрізнити один об'єкт від інших. Якість об'єкта (предмета, явищ) представляє собою цілісну характеристику істотних властивостей, внутрішню і зовнішню визначеність об'єкта [9].

Міжнародною організацією зі стандартизації ІСО прийняте таке визначення якості: „Якість – сукупність характеристик об'єкта, що відносяться до його здатності задовольняти встановлені та передбачувані потреби” [10].

С. Плаксієв зазначає, що якість професійної підготовки майбутніх фахівців – складна категорія, яка має певні

властивості та характеризується багатомірністю, багатосуб'єктністю, багатоаспектністю та багатопараметричністю [9, с. 28]; багатоаспектність або багатогранність якостей; багатоаспектність якості кінцевих результатів; багатосуб'єктність якості професійної підготовки; поточні, тактичні і стратегічні аспекти якості професійної підготовки, неоднозначність їх оцінювання різними суб'єктами в різних умовах і в різні періоди [9].

Отже, розуміння якості професійної підготовки як співвідношення мети і результатів є лише „першим наближенням” до розкриття суті цього феномену, бо постановка цілей освіти являє собою складну практичну проблему, та і переведення цілей на рівень норми, що точно фіксується в документах, поки що не відбулася. У зв'язку з цим справедлива вимога операціоналізації цілей сприймається як необхідна умова.

Так, С. Шишов і В. Кальний розуміють якість професійної підготовки як „соціальну категорію, що визначає стан і результативність процесу освіти в суспільстві, його відповідність потребам і очікуванням суспільства (різних соціальних груп) в розвитку і формуванні цивільних, побутових і професійних компетенцій особистості. Якість професійної підготовки визначається сукупністю показників, що характеризують різні аспекти навчальної діяльності освітньої установи: зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічну базу, кадровий склад і тому подібне, які забезпечують розвиток компетенцій студентів” [12, с. 9].

На думку В. Луначека, про „якість професійної підготовки” як результат освітнього процесу свідчить сформованість у людини національних і загальнолюдських принципів, демократичних переконань, повага до громадянських прав і традицій та культури інших народів, спроможність орієнтуватися в перспективах соціокультурної динаміки, турбота про збереження здоров'я, підготовленість до життя у світі, що постійно змінюється [8, с. 179].

В. Гурторцев підкреслює, що якість має стосовно вищої освіти три важливі аспекти: конструктивна якість курсу професійної підготовки; відповідна його змістовним первинним і організаційним можливостям; експлуатаційна якість, відповідна рівню реалізації навчального процесу; функціональна якість, відповідні міри досягнення кінцевої мети професійної освіти фахівців [3, с. 65].

Основні параметри якості професійної підготовки майбутніх фахівців В. Зайчук зводить до наступних положень: відповідність навчальних досягнень студентів державним освітнім стандартам; якість навчально-виховного процесу, що забезпечує рівень особистісного розвитку; динаміка індивідуальних досягнень у самовизначенні, саморозвитку, самореалізації; навчально методичне забезпечення процесу підготовки (навчальні посібники, методичні розробки); позитивна мотивація навчання, готовність до пізнавальної діяльності; якість управління освітніми програмами, що мають бути спрямовані на основну мету системи освіти – забезпечити умови для всебічного розвитку студентів, виховання громадянина демократичного суспільства [5, с. 57].

Отже, найбільш точним у концептуальному розумінні є таке визначення якості професійної підготовки. Якість професійної підготовки це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування особистісної компетентності. Тут можна виділити три групи характеристик: якість потенціалу досягнення мети професійної підготовки, якість процесу та якість результату професійної підготовки.

Якість потенціалу досягнення мети професійної підготовки виражається в таких характеристиках, як якість мети освіти, якість освітнього стандарту, якість освітньої програми, якість матеріально-технічної бази освітнього

процесу, якість викладацького складу, якість студентів, якість інформаційно-методичної бази. [6]. Якість результатів професійної підготовки (модель випускника) описується В. Беспалько трьома наборами параметрів: сукупністю знань, умінь і навичок, які відображують вимоги освітнього стандарту до підготовки спеціаліста, та визначаються як здатність фахівця виконувати завдання професійної діяльності; сукупністю умінь, навичок і потреб до професійного та особистісного саморозвитку [2, с. 26 – 28]

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, у найзагальнішому вигляді якість професійної підготовки потрібно розуміти як сукупність якостей та властивостей освітньої системи, що виявляються в процесі її функціонування та розвитку й пов'язані з їх відповідністю сучасним вимогам педагогічної теорії та практики, із задоволенням освітніх потреб зростаючої особистості, її батьків та суспільства. Отже, структуру якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови ми розглядаємо як сукупність характеристик процесу та його результатів і виділяємо такі складові: якість викладання; якість змісту освіти; якість технології навчання; якість результатів професійної підготовки (сформованість професійної компетентності майбутніх учителів).

Список використаних джерел:

1. Ашумов В. Р. Якість освіти у ВНЗ / В. Р. Ашумов – К. : Наукова думка, 2010. – 122 с.
2. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / Беспалько В. П. – М. : Просвещение, 1989. – 217 с.
3. Гуторцев В. Р. Качество образования в ВУЗе / В. Р. Гуторцев – М. : Педагогика, 2010. – 310 с.
4. Дяків А. А. Якість освіти у ВНЗ / А. А. Дяків – К. : Наукова думка, 2011. – 231 с.
5. Крисюк С. Удосконалення управління освітою в умовах формування громадянського суспільства / С. Крисюк, В. Луговий, В. Майборода // 103Формування громадянського суспільства в Україні: стан, проблеми, перспективи. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – С. 181 – 211.
6. Луговий В. І. Управління якістю освіти / В. І. Луговий – К. : Держ. Управління, 1997. – 302 с.
7. Луначек В. Е. Якість освіти в контексті державної кадрової політики / В. Е. Луначек // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – Зб. статей: Вип. 16. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – Ч. 2. – С. 177 – 185.
8. Плаксий С. И. Качество высшего образования. – М. : Национальный институт бизнеса, 2003. – 654 с.
9. Руководство по применению стандарта ИСО 9001:2000 в области обучения и образования / [Пер. с англ. А.Л.Раскина] – М., РИА «Стандарты и качество», 2002. – 128 с. – («Дом качества», вып. 10 (19)).
10. Зайчук В. О. Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики / В. О. Зайчук // Педагогіка і психологія. – 2009. № 1. – С. 56 – 78 с.
11. Субетто А. Качество образования: проблемы оценки и мониторинга / А. Субетто // Образование. – 2000. – №2. – С. 62 – 66.
12. Шишов С.Е. Школа: мониторинг качества образования / С. Е. Шишов, В.А. Кальней. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 320 с.
13. Ясінець П. С. Якість освіти у ВНЗ / П. С. Ясінець – К. : Лібра, 2008. – 212 с.

УДК 378.147

О. В. Болдирев

КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ФАСИЛІТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Анотація. У матеріалах статті окреслено проблему формування педагогічної фасилітації майбутніх офіцерів-прикордонників. Встановлено, що для підготовки сучасного офіцера необхідно визначити компоненти педагогічної фасилітації. Проведенню такої роботи передують розробка системи критеріїв оцінювання рівнів сформованості педагогічної фасилітації. Вибір показників і критеріїв оцінювання сформованості педагогічної фасилітації курсантів залежить від їх професійно-педагогічної діяльності. Зважаючи на складність педагогічної фасилітації, специфіку підготовки курсантів, а також їх майбутню професійну діяльність, виділено мотиваційний, комунікативний, когнітивний, інтелектуальний та емоційно-вольовий компоненти.

Ключові слова: офіцер-прикордонник, педагогічна фасилітація, компоненти, показники, рівні, професійна діяльність, сформованість.

Boldyrev A.V. Components, criteria and indicators formation pedagogical facilitating future officers border guards

The materials of the paper outlines the problem of the formation of educational facilitation of future officers and border guards. It is established that the formation of the modern border guard officers, morally and psychologically prepared to work, it is necessary to identify the components of teacher facilitation. The choice of indicators and criteria for evaluating teacher facilitation of formation of future officers-border depends on their professional and educational activities associated with certain emotions. The choice of indicators and criteria for evaluating educational facilitation of formation of future officers-guards depends on their professional-pedagogical activities related to certain emotions. Given the complexity of teacher facilitation, specific training of students and their future professional activities identified motivational, communicative, cognitive, intellectual, emotional and volitional components. For each component of the formation of pedagogical facilitation of future border guard officers selected criteria: motivation – strong interest in professional activities; communicative – formation of continuous professional communication; cognitive – understanding the importance of future careers; intellectual – awareness of the importance of future careers; emotional and volitional – emotional attitude to work, volitional traits. The identified components underlie the formation of teacher facilitation during the educational process of training future officers and border guards.

Key words: border guard officer, teacher facilitation, components, indicators, levels, professional activity, formation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Соціально-культурні зміни, що відбуваються в даний час у суспільстві, знайшли своє відображення в змісті наукових досліджень. Проблема спілкування все більше усвідомлюється не тільки як питання передачі досвіду і знань, а як процес збереження і розвитку культурної спадщини; духовних, моральних основ буття людини, поповнення і збагачення цінностей гуманістичного співіснування та самореалізації кожного. Такий підхід зумовив виникнення і осмислення проблеми педагогічної фасилітації, виявив необхідність дослідження шляхів розвитку

здатності до фасилітації у майбутніх офіцерів-прикордонників.

Зростання вимог до сучасного випускника прикордонного вищого військового навчального закладу за умов сталого терміну професійної підготовки зумовлює створення системи, яка б оптимізувала навчальний процес і забезпечувала вищий рівень сформованості педагогічної фасилітації за той же навчальний час та без збільшення капіталовкладень. Для того, щоб сформувати сучасного офіцера-прикордонника, морально та психологічно підготовленого до професійної діяльності, необхідно чітко визначити компоненти, які визначають структуру педагогічної фасилітації. Особливу увагу необхідно приділяти ви-